

06 αφιέρωμα

Η επανάσταση ενάντια στο *Κεφάλαιο*

■ ΤΟΥ Άλβαρο Μπιάνκι
και της Ντανιέλα Μούσι*

✓ Στον συλλογισμό του Γκράμσι όλα τα στάδια της επαναστατικής διαδικασίας συνδεόντουσαν το ένα με το άλλο, κινούμενα σε μια κατεύθυνση όπου τα πιο ισχυρά και αποφασιστικά στοιχεία ήταν σε θέση να σπρώξουν τα πιο αδύναμα και αμφιταλαντευόμενα

Στις αρχές του 1917, ο Γκράμσι εργάζεται ως δημοσιογράφος στη σοσιαλιστική εφημερίδα του Τορίνο, τη *Grido del Popolo* (*Φωνή του λαού*), και συνεργάζεται με την πιεμοντέζικη έκδοση του *Avanti!* (*Εμπρός!*). Κατά τους πρώτους μήνες μετά την Επανάσταση του Φλεβάρη στη Ρωσία, οι σχετικές ειδήσεις έφθαναν σπάνια στην Ιταλία. Ως επί το πλείστον περιοριζόντουσαν στην αναδημοσίευση άρθρων από τα ειδησεογραφικά πρακτορεία του Λονδίνου και του Παρισιού. Στο *Avanti!* δημοσιεύονταν τακτικά άρθρα με την υπογραφή «Τζούνιορ», ψευδώνυμο του Βασίλι Βασιλιέβιτς Σουτσόμλιν, εξόριστου σοσιαλεπαναστάτη (SR στην ελληνική βιβλιογραφία εσέροι). Σε άρθρο του, ο Γκράμσι ανέφερε θετικά μια δήλωση των Ρώσων εσέρων, που είχε δημοσιευτεί στην Ιταλία από την εφημερίδα *Cortiere della Sera*, που καλούσε όλες τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις να σταματήσουν την στρατιωτική προέλαση, και να περιοριστούν μόνο στην αμυντική δράση απέναντι στην γερμανική επίθεση. Αυτή η θέση χαρακτηρίστηκε σαν «επαναστατικός αμυντισμός», και υιοθετήθηκε από την ευρεία πλειοψηφία του Πανρωσικού Συνεδρίου των Σοβιέτ, που διεξαγόταν εκείνο τον Απρίλη. Το *L'Avanti!*, λίγες μέρες μετά, δημοσίευσε το τελικό ψήφισμα που εγκρίθηκε από το Συνέδριο, σε μετάφραση του «Τζούνιορ».

Η δική του... ματιά στη Ρωσία

Όμως, παράλληλα με ειδήσεις που εισέρρεαν στο μεταξύ, ο Γκράμσι άρχισε να επεξεργάζεται μια δική του άποψη για όσα συνέβαιναν στη Ρωσία. Στα τέλη του Απρίλη δημοσίευσε στη *Grido del Popolo* (*Φωνή του λαού*) άρθρο με τίτλο «*Σημειώσεις για τη ρωσική επανάσταση*». Αντίθετα από την πλειοψηφία των σοσιαλιστών της εποχής – που ανέλυαν τα γεγονότα της Ρωσίας παρομοιάζοντας τα με μια νέα Γαλλική Επανάσταση – ο Γκράμσι τα χαρακτήριζε σαν «προλεταριακό συμβάν» που θα οδηγούσε στον σοσιαλισμό.

Για τον Γκράμσι, η Ρωσική Επανάσταση ήταν εντελώς διαφορετική από το γιακωβίνικο μοντέλο, που θεωρούσε ξεκάθαρη «αστική επανάσταση». Αναλύοντας τα γεγονότα της Πετρούπολης, παρουσίαζε ένα πολιτικό πρόγραμμα με προοπτική. Όπου, μετασχηματίζοντας το κίνημα σε επανάσταση των εργαζομένων, οι Ρώσοι σοσιαλιστές έπρεπε να διακόψουν οριστικά με το γιακωβίνικο μοντέλο, που χαρακτηριζόταν από τη συστηματική χρήση της βίας και μια περιορισμένη πολιτιστική δραστηριότητα.

Τους επόμενους μήνες ο Γκράμσι ευθυγραμμίστηκε γρήγορα με τους μπολσεβίκους: θέση που έκφραζε εξάλλου τη συμφωνία του με τις πιο ριζοσπαστικές αντιπολεμικές τάσεις στο εσωτερικό του PSI-ιταλικού σοσιαλιστικού κόμματος. Σε άρθρο της 28 Ιούλη, με τίτλο «*Οι ρώσοι*

μαξιμαλιστές», ο Γκράμσι δήλωνε ξεκάθαρη υποστήριξη στον Λένιν και σε αυτό που όριζε σαν «μαξιμαλιστική» πολιτική. Κατά τη γνώμη του αυτή αντιπροσώπευε «τη συνέχιση της επανάστασης... το ρυθμό της επανάστασης... [και] για τούτο την ίδια την επανάσταση». Οι μαξιμαλιστές ενσάρκωναν την «οριακή ιδέα του σοσιαλισμού», που έσπαγε τους δεσμούς με το παρελθόν.

Επιμονή στη μη διακοπή της επανάστασης

Ο Γκράμσι επέμενε στο ότι η επανάσταση δεν έπρεπε να διακοπεί, γιατί μόνο έτσι θα μπορούσε να ανατρέψει την αστική πραγματικότητα. Για τον δημοσιογράφο της *Grido del Popolo* (*Φωνή του λαού*) ο μεγαλύτερος κίνδυνος για όλες τις επαναστάσεις, και ιδιαίτερα για τη ρωσική, ήταν η εξάπλωση της αντίληψης πως η διαδικασία μετασχηματισμού είχε πετύχει τον τελικό της σκοπό.

Οι μαξιμαλιστές ήταν η δύναμη που αντιδρούσε σε αυτό το σφάλμα, και ακριβώς για αυτό αποτελούσαν «τον τελευταίο λογικό κρίκο στην επαναστατική προοπτική». Στον συλλογισμό του Γκράμσι όλα τα στάδια της επαναστατικής διαδικασίας συνδεόντουσαν το ένα με το άλλο, κινούμενα σε μια κατεύθυνση, όπου τα πιο ισχυρά και αποφασιστικά στοιχεία ήταν σε θέση να σπρώξουν τα πιο αδύναμα και αμφιταλαντευόμενα. Στις 5 Αυγούστου έφτασε στο Τορίνο μια αντιπροσωπεία των ρώσικων σοβιέτ, στην οποία εκτός των άλλων, συμμετείχαν ο Γιόσιφ Γκόλντενμπεργκ και ο Αλεξάντρ Σμυρνόφ. Το ταξίδι τους είχε την έγκριση της ιταλικής κυβέρνησης, που έλπιζε πως η νέα ρωσική κυβέρνηση θα συνέχιζε τον πόλεμο κατά της Γερμανίας. Μετά τη συνάντηση με τη ρωσική αντιπροσωπεία, οι Ιταλοί σοσιαλιστές εξέφρασαν την αμηχανία τους για τις ιδέες που ακόμη κυριαρχούσαν στο εσωτερικό των ρωσικών σοβιέτ. Στο κύριο άρθρο της 11 Αυγούστου της *Grido del Popolo* ο συντάκτης του αναρωτιόταν: «*Ακούγοντας τους εκλεγμένους αντιπροσώπους του ρωσικού Σοβιέτ να μιλούν για τη συνέχιση του πολέμου με σκοπό την προστασία της επανάστασης, αναρωτιόμαστε με αγωνία μήπως αντίθετα αυτοί θέλουν – χωρίς να το γνωρίζουν ή να το επιθυμούν – να συνεχίσουν τον πόλεμο για την υπεράσπιση των συμφερόντων της νέας ρωσικής αστικής τάξης, ενάντια στην προλεταριακή επίθεση για μια ακόμη νίκη της καπιταλιστικής συμμαχίας, ενάντια στον επελαύνοντα κολλεκτιβιστικό κίνδυνο*».

Παρ' όλα αυτά, η επίσκεψη της αντιπροσωπείας ήταν μια ευκαιρία για να προπαγανδιστεί η επανάσταση και οι Ιταλοί σοσιαλιστές την εκμεταλλεύτηκαν πολύ καλά. Η αντιπροσωπεία, αφού πέρασε από τη Ρώμη, τη Φλωρεντία, την Μπολόνια και το Μιλάνο, επέστρεψε στο Τορίνο. Μπροστά στο Σπίτι του Λαού, 40.000 άνθρωποι διαδήλωσαν υπέρ της ρωσικής επανάστασης στην πρώτη δημόσια κινητοποίηση που είχε οργανωθεί στην πόλη μετά τον Μεγάλο Πόλεμο.

Από τον εξώστη του κτιρίου, ο Τζιατσίνο Μενότι Σεράτι, τότε επικεφαλής της μαξιμαλιστικής τάσης στο εσωτερικό του κόμματος και σταθερά αντίπαλος του πολέμου, έκανε τη μετάφραση της ομιλίας του Γκόλντενμπεργκ. Μετά την τοποθέτηση του αντιπροσώπου, ο Σεράτι διαβεβαίωσε πως οι Ρώσοι επιθυμούσαν τον άμεσο τερματισμό των εχθροπραξιών, και κατέληξε «μεταφράζοντας» το σύνθημα «Ζήτω η ιταλική επανάσταση!», στο οποίο το πλήθος ανταπάντησε με το σύνθημα «Ζήτω η ρωσική Επανάσταση! Ζήτω ο Λένιν!».

Ο Γκράμσι έγραψε ενθουσιασμένος για αυτή τη διαδήλωση στη *Grido del Popolo*. Η διαδήλωση, κατά τη γνώμη του, είχε αποτελέσει μια αυθεντική «θεαματική εκδήλωση των προλεταριακών και σοσιαλιστικών δυνάμεων υπέρ της επαναστατικής Ρωσίας». Λίγες μέρες αργότερα, αυτό το «θέαμα» θα επαναλαμβάνόταν στους δρόμους του Τορίνο.

Εξέγερση στο Τορίνο

Το πρωί της 22ας Αυγούστου στο Τορίνο δεν υπήρχε ψωμί, εξαιτίας μιας μεγάλης κρίσης προμηθειών που είχε προκαλέσει ο πόλεμος. Το μεσημέρι οι εργάτες σταμάτησαν τη δουλειά στα εργοστάσια της πόλης. Στις 5 το απόγευμα, με σχεδόν όλα τα εργοστάσια κλειστά, το πλήθος ξεχύθηκε στην πόλη, λεηλατώντας αρτοποιεία και καταστήματα τροφίμων. Ο αυθόρμητος ξεσηκωμός, που δεν είχε οργανωθεί από κανέναν συγκεκριμένα, απλώθηκε και κυριάρχησε στην πόλη. Οι διαδηλωτές δεν αρκέστηκαν στην αρπαγή προμηθειών και ψωμιού, και το κίνημα γρήγορα πήρε πολιτικά χαρακτηριστικά.

Το απόγευμα της επόμενης μέρας η εξουσία του Τορίνο ανατέθηκε στο στρατό, που πήρε στα χέρια του τον έλεγχο της πόλης. Αλλά στην περιφέρεια εξακολούθησαν λεηλασίες και υψώθηκαν οδοφράγματα. Οι συγκρούσεις εντάθηκαν στη διάρκεια της 24ης Αυγούστου. Τελικός απολογισμός: 24 νεκροί και πάνω από 1.500

